

LUNDS UNIVERSITET

Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska institutionen

FEKH95, Examensarbete på kandidatnivå HT 2011

Bedömningar av redovisningsprinciper och källor till osäkerhet

– En studie om börsbolagens upplysningar i enlighet med IAS 1 p. 122 och p. 125

Författare: Mattias Löfstrand
Emil Sehic

Handledare: Erling Green

Sammanfattning

Titel	Bedömningar av redovisningsprinciper och källor till osäkerhet. En studie om börsbolagens upplysningar i enlighet med IAS 1 p. 122 och p. 125.
Seminariedatum	2012-01-13
Ämne/kurs	FEKH95, Examensarbete kandidatnivå, 15 högskolepoäng
Författare	Mattias Löfstrand och Emil Sehic
Handledare	Erling Green
Fem nyckelord	IFRS, IAS 1, upplysningar, bedömningar, risker
Syfte	Syftet med uppsatsen är att analysera vilka poster som företagen upplyser om i enlighet med IAS 1 p. 125 - källor till osäkerhet i uppskattningar samt IAS 1 p. 122 – bedömningar av redovisningsprinciper och om företagen särskiljer dessa begrepp åt i sina årsredovisningar.
Metod	I uppsatsen har ett kvantitativt perspektiv tagits för att analysera om det finns skillnader i hur företagen upplyser om sina risker. En innehållsanalys av företagets årsredovisningar gjordes för att erhålla material till den genomförda undersökningen.
Teoretiska perspektiv	Referensramen bygger på IFRS regleringen som sedan har kopplats till undersökningen. Tidigare studier har använts för att belysa forskningsfrågan och principal agent teorin har analyserats för att hantera den informationsasymmetri som kan uppkomma vid upplysningar.
Empiri	Empirin bygger på en sammanställning av de undersökta börsbolagens årsredovisningar vilka har delats upp, per börslista, för att analysera om det finns skillnader mellan hur företagen på Large, Mid, och Small Cap gör sina upplysningar.
Resultat	Resultatet visar på att en uppdelning mellan källor till osäkerhet i uppskattningar (p. 125) och bedömningar av företagets redovisningsprinciper (p. 122) inte kunde hittas. Ett statistiskt säkerställt samband kunde däremot hittas bland antalet upplysningar som företagen redogör för, uppdelade per börslista. Vidare hittades det att företagen upplyser frekventast om posten goodwill, där även tydligast information finns om upplysningarna.

Abstract

Title	Judgment in applying the most significant accounting policies and other source of estimating uncertainty. A study about listed company's information in compliance with IAS 1 p. 122 and p. 125.
Seminar date	2012-01-13
Course	FEKH95, Degree Project Undergraduate level, Business Administration, Undergraduate level, 15 University Credits Points (UPC or ECTS-cr)
Authors	Mattias Löfstrand and Emil Sehic
Advisor	Erling Green
Key words	IFRS, IAS 1, information, judgment, risks
Purpose	The purpose of this thesis is to analyze which items that companies are informing about in accordance with IAS 1 p. 125 – other source of estimating uncertainty and IAS 1 p. 122 – judgments in applying the most significant accounting policies and if the companies separate between the concept in their annual report.
Methodology	The thesis has taken a quantitative approach to analyze if there are any differences in how companies disclose about their risk items. A content analysis of the annual reports were then used to obtain material to the study.
Theoretical perspectives	The framework is based on the IFRS rules that are suited for this survey. Previous studies have also been used to illuminate the research question and the principal agent theory has been used to analyze the information asymmetry.
Empirical foundation	The empirical foundation is based on a compilation of the studied company's financial statements, which have been divided in stock exchange listing to find differences in how firms on Large, Mid and Small Cap are displaying how they disclose their risks.
Conclusions	The results show that a separation between the other source of estimating uncertainty (p. 125) and judgments in applying the most significant accounting policies (p. 122) could not be found. A statistically significant relationship between the numbers of disclosures was however found. Furthermore, it was found that companies inform most frequently about goodwill, and that most information about the disclosure was made.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemdiskussion	2
1.3 Frågeställning	4
1.4 Syfte	4
1.5 Avgränsningar	4
1.6 Studiens disposition	5
2. Metod	6
2.1 Tillvägagångssätt	6
2.2 Metodval	7
2.3 Innehållsanalys	7
2.4 Datainsamling	9
2.5 Validitet	10
2.6 Reliabilitet	10
2.7 Generaliserbarhet	11
2.8 Osäkerhet i uppskattningar och bedömningar av redovisningsprinciper	11
2.9 Bedömningar av de upplysta posterna	12
2.10 Statistiska bedömningar	13
2.11 Bortfall	14
2.12 Källkritik	15
3. Referensram	16
3.1 Finansiella rapporter	16
3.2 Grundläggande antaganden	16
3.2.1 Bokföringsmässiga grunder	16
3.2.2 Antagande om fortlevnad	17
3.3 Kvalitativa egenskaper	17
3.3.1 Begriplighet	17
3.3.2 Relevans	17
3.3.3 Tillförlitlighet	18
3.3.4 Jämförbarhet	19
3.4 IAS 1 – Utformning av finansiella rapporter	20
3.4.1 Fullständiga finansiella rapporter	20

3.4.2 Rättvisande bild	21
3.4.3 IAS 1 p. 122 – Bedömningar av redovisningsprinciper	21
3.4.4 IAS 1 p. 125 – Källor till osäkerhet i uppskattningar.....	21
3.5 Principal-agentteorin.....	22
3.6 Tidigare studier och rådande doktrin.....	23
4. Empiri och analys.....	25
4.1 Kvalitativa egenskaper.....	25
4.2 Bakgrundsvariabler.....	26
4.3 Förhållandet mellan bedömningar av redovisningsprinciper och källor till osäkerhet	27
4.4 Antal upplysningar	28
4.4.1 Antal upplysningar per börslista	29
4.5 Andel upplysningar av poster.....	30
4.5.1 Andel upplysningar av poster uppdelade per börslista.....	33
4.6 Var redovisas riskerna?	35
5. Slutsatser	37
5.1 Förhållandet mellan bedömningar av redovisningsprinciper och källor till osäkerhet i uppskattningar.....	37
5.2 Antal upplysningar	37
5.3 Trender, skillnader och likheter i upplysningsposter.....	38
5.4 Trender, skillnader och likheter i placering av upplysningar	39
5.5 Sammanfattade slutsatser	40
5.6 Förslag till vidare forskning	41
6. Källförteckning	42
7. Appendix.....	44

1. Inledning

I det inledande kapitlet ges läsaren först en kort introduktion till det valda ämnesområdet. Därefter presenteras det problem och de frågeställningar som ligger till grund för syftet med uppsatsen. Vidare redogörs det för de avgränsningarna som har gjorts för att begränsa studiens omfattning. Slutligen ges läsaren en kort disposition om hur uppsatsen kommer att indelas.

1.1 Bakgrund

Under de senaste decennierna har det internationella samarbetet intensifierats i syfte att harmonisera reglerna på redovisningsområdet. Bland annat bildades, år 1973, ett internationellt privaträttsliga organ, *International Accounting Standards Committee* (IASC), av redovisningsorganisationer från olika länder som publicerat redovisningsstandarder under benämningen, *International Accounting Standards* (IAS).¹

IASC är numera benämnt *International Accounting Standards Board* (IASB) efter att flera nya revisorsorgan och näringslivs grupperingar anslutit sig till standarden. Den nya organisationen antog och har även vidareutvecklat de tidigare standarderna under benämningen IAS, men benämmer nyutvecklade under namnet *International Financial Reporting Standards* (IFRS). De påbörjade tillsammans med det amerikanska *Financial Accounting Standards Board* (FASB), en liknande organisation fast som har utgått ifrån amerikanska redovisningsorganisationer, samarbete för att genom olika regelverkssamordningar närma sig en harmonisering för att minska skillnaderna mellan olika länders nationella redovisningslagstiftning.²

Harmoniseringsarbetet vidareutvecklades när EU, i november 1995, antog en ny strategi för redovisningsharmoniseringen, där EG-kommissionen uttryckte att unionen skulle bidra till den ökande standardiseringsprocess genom att ansluta sig till den internationella standard som ansågs vara den mest effektivaste och snabbaste lösningen på de problem som uppkommer när företagen får en större och bredare marknad. Därför föreslog EG-kommissionen, i juni 2000, att alla

¹ SOU 2003:71, s. 59

² Marton et al., s. 2

företag som är noterade på en reglerad marknad och hemmahörande inom unionen skulle utforma sina koncernredovisningar i enlighet med IFRS, från år 2005. Detta föranledde att Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, den 19 juli 2002, antog en ny förordning om tillämpning av internationella redovisningsstandarder, såsom de är antagna av den Europeiska unionen.³

Antagandet av de enhetliga reglerna på redovisningsområdet inom unionen ansågs ge en hög kvalitet för den finansiella rapporteringen på kapitalmarknaden inom unionen och reglerna skulle stärka marknadseffektiviteten genom att minska företagens kapitalkostnader. Precis som tidigare var den grundläggande utgångspunkten att förmå företagen att ta fram standardiserad information främst riktad till investerare på kapitalmarknaderna. Som huvudsakliga *användare* av den standardiserade informationen ses: investerare, anställda, långgivare, leverantörer och kreditgivare, kunder, statliga myndigheter, samt samhället i stort.⁴

1.2 Problemdiskussion

En ökande harmonisering av den internationella redovisningen bidrar framförallt till en bättre jämförbarhet av olika redovisningshandlingar mellan företagen i olika länder. Övergången till IFRS inom EU innebär därmed att redovisningen anpassas till en internationell utveckling där företagen i en allt högre utsträckning konkurrerar på nya marknader.⁵

För investerarna och andra användare underlättar den pågående harmoniseringen de ekonomiska besluten, då det blir lättare för dem att kunna förstå och acceptera redovisningshandlingar som är upprättade i enlighet med IFRS, istället för med regler som följer en egen nationell redovisningslagstiftning.⁶ Det är därför viktigt att IFRS-reglerna är enkla att förstå och implementerbara av företagen samtidigt som det ställer högre krav från företagen att lämna korrekt och relevant information som skapar jämförbarhet mellan företagen. Detta är ett av syftena bakom den antagna standarden, *IAS 1 – utformning av finansiella rapporter*, som

³ SOU 2003:71, s. 59

⁴ SOU 2003:71, s. 59; IFRS volymen 2011, Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter; Leuz & Verrecchia, s. 43-44

⁵ SOU 2003:71, s. 73

⁶ SOU 2003:71, s. 73

fastställer en generell grund för hur de finansiella rapporterna ska vara utformade för att uppfylla sitt syfte; att skapa förståelse och tillhandahålla information som inte är vilseledande till användarna om företagets underliggande ekonomiska ställning.⁷

Under IAS 1 p. 122 påtalas att en företagsledning ska ta upp sina bedömningar av de redovisningsprinciper som har störst betydelse för de redovisade beloppen i de finansiella rapporterna. Samtidigt hänvisas det till IAS 1 p. 125, vilken erfordrar att antaganden om framtiden och andra viktiga källor till osäkerheter i uppskattningar som medför en väsentlig risk att värdena i ett bolags tillgångar och skulder ska redovisas.⁸ Det har dock visat sig att det för många företag varit särskilt svårt att uppfylla dessa upplysningskrav ända sedan IFRS började implementeras.⁹ Detta kan dels bero på att reglerna uppfattas som otydliga och därmed är svåra att uppfylla, dels att företagen inte vill upplysa om sina risker för att de annars skulle kunna utnyttjas av andra företag för att hitta deras svagheter. Det här leder till att en informationsasymmetri uppstår mellan företagen och dess aktieägare, vilket inträffar när företagen inte lämnar tillräckligt med relevanta upplysningar om sina risker.¹⁰ Denna asymmetri leder till att investerarnas möjlighet till jämförbarhet mellan företagen minskar och att dess kapitalkostnader ökar, vilket är problematiskt då nyttan med en internationell redovisning minskar. Det går även emot ett av syftena med EU:s införande av IFRS, nämligen att öka transparensen i rapporteringen och motverka oegentligheter på marknaden.¹¹

Trots att IFRS bara är tvingande för noterade koncernbolag har standarderna visat sig påverka redovisningen inom EU även för de företag som inte behöver följa dem.¹² Inom harmoniseringsprocessen finns även projekt som syftar till att även skapa likvärdig normering för de berörda ländernas onoterade bolag, dock med minst 50 anställda, vilket har till sitt ändamål att även skapa nationell och internationell jämförbarhet mellan dessa.¹³ Utifrån dessa premisser

⁷ Alexander & Jermakowicz, s. 132; IAS 1 p. 1

⁸ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 122, 125

⁹ Janzon & Svensson, 2008, s. 16-17

¹⁰ Penno, s. 240

¹¹ Oxelheim, s. 36

¹² Nilsson, s. 15-16

¹³ Sundgren et al., s. 13, 339-342

knyts därför nationell redovisning allt närmare en internationell nivå, och då inte enbart på grundval av kravet på att de börsnoterade koncernbolagen ska redovisa enligt IFRS.

1.3 Frågeställning

Utifrån problemdiskussionen kan följande frågeställningar, för undersökningen, av IFRS-tillämpande bolag formaliseras:

- Hur förhåller sig risker och osäkerhetsfaktorer angivna i årsredovisningarna med bedömningar av redovisningsprinciper (i enlighet med IAS 1 p. 122) och källor till osäkerhet i uppskattningar (i enlighet med IAS 1 p. 125)?
- Föreligger det skillnader eller likheter i den angivna informationen?
- Går det att utläsa några trender i vad det upplyses om?

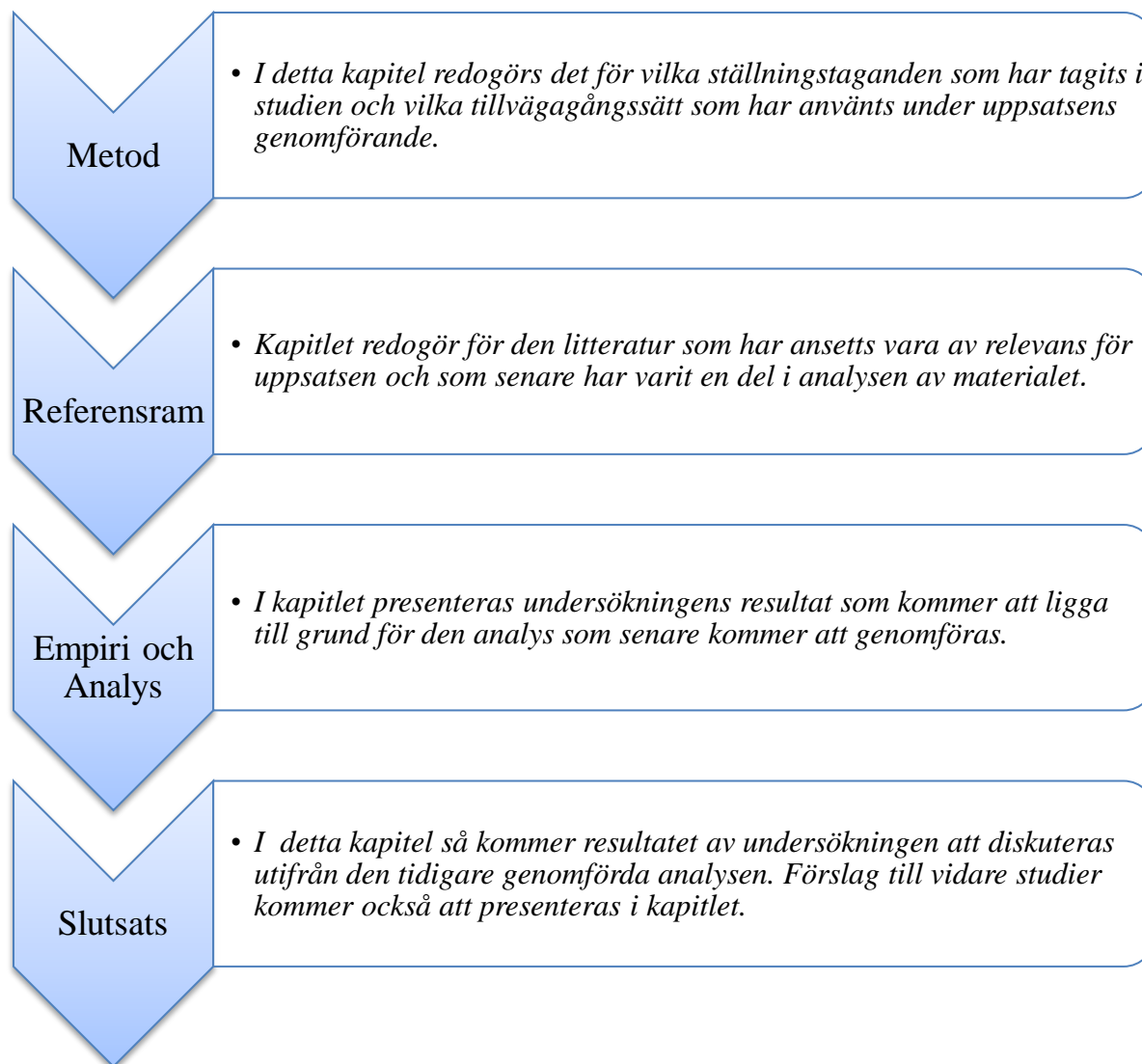
1.4 Syfte

Syftet med studien är att skapa en bild av hur de noterade koncernföretagen upplyser och förhåller sig till IAS 1-standardens regleringar: bedömningar av redovisningsprinciper (p. 122) och källor till osäkerhet (p. 125).

1.5 Avgränsningar

Studien kommer att behandla några av de koncernföretag som är noterade på Stockholmsbörsens Large, Mid och Small Cap-listor, samt som följer IFRS i deras rapportering av de finansiella rapporterna. Undersökningen kommer även att begränsa sig till att endast analysera årsredovisningar från år 2010. Detta innebär att företag som har ett brutet räkenskapsår inte kommer att analyseras i undersökningen. Denna begränsning har gjorts för att samma IFRS regler ska följas av alla företag som ingår i undersökningen.

1.6 Studiens disposition

2. Metod

I detta kapitel kommer de tillvägagångssätt som har använts i uppsatsen att redogöras för. Inledningsvis kommer genomförandet av urvalet att diskuteras sedan kommer det att redogöras för de olika forskningsansatserna som har använts, för att slutligen i kapitlet behandla källkritiken.

2.1 Tillvägagångssätt

Till grund för undersökningen skapades ett urval, utifrån Nasdaqs OMX Nordic-lista, för noterade koncernföretag vilka är upptagna för handel på de nordiska börserna. Detta antal företag reducerades sedan till att endast omfatta noterade koncernföretag på den svenska Stockholmsbörsens Large, Mid och Small Cap-listor. Denna lista skapades genom att de övriga nordiska ländernas börser togs bort samt att de företag som hade dubbla aktieslag noterade för handel reducerades till ett aktieslag.

För att erhålla ett representativt urval av företag genomfördes sedan ett stratifierat urval bland de tre olika börslistorna. Detta för att erhålla ett relativt jämnt antal av företag från de olika listorna. Därefter genomfördes ett systematiskt urval bland de tre olika stratumen där det utifrån deras storlek valdes att skapas olika urvalsrelationer. Detta för att skapa ett relativt jämnt urval av företag från de olika börslistorna. Därför valdes urvalsrelationerna på Large Cap till 1:2, på Mid Cap till 1:3 samt på Small Cap till 1:4. Vilket ledde fram till att 29 företag från Large Cap, 26 från Mid Cap samt 30 från Small Cap, ingick i studien innan hänsyn hade tagits till bortfallen.

För att detta urval ska kunna vara tillfredsställande måste det dock vara enkelt att identifiera de tre olika stratum och fördela enheterna till dem. I denna studie var detta relativt enkelt genom att tre tydliga stratum fanns från börslistorna. Det måste också finnas en möjlighet att använda sig av flera stratifieringskriterier. I denna studie har uppdelningen endast gjorts utefter deras börsvärden med avseende på vilken börlista som företagen är noterade på. Men det skulle finnas en god möjlighet till att dela in företagen utefter vilken bransch som företagen opererar på eller antalet anställda i företagen. Med tanke på den tidsbegränsning som föreligger vid sådana här uppsatser kommer detta dock inte att göras.

Fördelarna som den här urvalstekniken bidrar till är att den säkerställer att urvalet blir fördelat på ett sådant sätt att populationen, de noterade koncernföretagen, blir uppdelad utifrån stratumen, börslistorna Large, Mid och Small Cap. Hade däremot ett obundet slumpmässigt urval genomförts skulle samma resultat kunnat uppnås fast det skulle vara högst osannolikt med tanke på det urvalsfel som alltid finns vid obundna slumpmässiga urval.¹⁴

2.2 Metodval

Inom den företagsekonomiska forskningslitteraturen finns det två olika forskningsstrategier som kan användas för att genomföra en studie.¹⁵ Den ena metoden är av kvantitativ karaktär medan den andra är av kvalitativ natur. Den här studien kommer att ha en inriktning mot den kvantitativa ansatsen eftersom syftet med studien är att undersöka och presentera olika företeelser genom att mäta och kvantifiera insamlingen av materialet som har erhållits.¹⁶ Därför gjordes det tidigt i inledningsskedet av studien ett stort urval av noterade koncernföretag som senare kommer att analyseras och testas kvantitativt genom att pröva olika teorier för att kunna förklara deras olika orsakssamband.

2.3 Innehållsanalys

Undersökningen kommer att behandla en genomgång av olika noterade koncernföretags årsredovisningar för år 2010, för att analysera hur dessa upplyser om sina källor till osäkerhet i uppskattningarna, (p. 125) samt om det finns ett samband mellan dessa och de kritiska bedömningarna av företagets redovisningsprinciper, (p. 122). Genom den valda undersökningsmetoden, att analysera årsredovisningar, lämpar sig en innehållsanalys av materialet bäst. Detta eftersom innehållsanalysen är en metod som används när innehållet i ett dokument ska

¹⁴ Bryman & Bell, s. 117

¹⁵ Bryman & Bell, s. 40

¹⁶ Bryman & Bell, s. 40

analyseras. Innehållsanalysen bidrar också att på ett systematiskt och replikerbart sätt kvantifiera innehållet, i årsredovisningarna, vilket är ett av huvudsyftena med den kommande analysen.¹⁷

Fördelen med innehållsanalysen som metod är att den är flexibel och på ett objektivt och systematiskt sätt genererar ett relevant insamlingsmaterial. Där objektiviteten kommer till uttryck genom att det i förväg fastställs hur råmaterialen ska hänföras till olika kategorier, för att en forskares personliga värderingar inte ska ha någon möjlighet att påverka processen av studien. Detta har åstadkommit genom att årsredovisningarna på ett objektivt sätt har analyserats utan att några personliga värderingar har varit uttalade. Systematiken berör egenskaperna om hur reglerna ska tillämpas på ett konsekvent sätt för att reducera antalet felkällor och skevheter i materialet. För att minska dessa skevheter och felkällor i undersökningen har årsredovisningarna på ett konsekvent sätt analyseras, där samma bedömningskriterier i de enskilda fallen har tillämpats. Det är dock svårt att komma bort ifrån att ett visst mått av tolkningar måste infinna sig när bedömningar av posterna har genomförts. För att dessa bedömningar, på ett genomgående sätt, ska vara likvärdigt har materialet undersökts tillsammans.¹⁸

Begränsningarna som följer med innehållsanalysen är att den enbart kan bli så bra som de dokument den bygger på. Tre kriterier används för att bestämma om dokumenten är tillräckligt pålitliga för att kunna användas för en analys. Dokumenten ska vara autentiska, trovärdigt samt representativa.¹⁹ I denna undersökning bygger analysen på årsredovisningar från koncernföretagen som har blivit externt reviderade av redovisningsorganisationer, vilket får anses uppfylla behoven av att vara autentiskt och trovärdigt. Eftersom årsredovisningar används uppnås representativiteten genom att dokumenten innehåller företagens räkenskaper för ett helt sammanhängande år.

¹⁷ Bryman & Bell, s. 213

¹⁸ Bryman & Bell, s. 213-214

¹⁹ Bryman & Bell, s. 227-228

2.4 Datainsamling

Det är viktigt att hålla sig uppdaterad och informerad om vad som tidigare har skrivits inom det aktuella ämnet för att bilda sig en tydlig ram för studien.²⁰ Detta för att förstå och erhålla en inblick i hur tidigare studier har genomfört sina undersökningar. Därför genomfördes det en analys av tidigare studier för att hitta intressanta infallsvinklar och tillvägagångssätt som de hade använt sig av. Då uppsatsen berör ett tydligt men väldigt specifikt ämnesområde inom IFRS upptäcktes det snabbt att få tidigare studier hade behandlat ämnet. Detta var en intressant iakttagelse men det ledde också till en viss svårighet, vad gäller tillvägagångssättet, vid genomförandet av studien.

Informationen som inhämtas är ofta en stor och tidskrävande process som sätter tidsramen för hur omfattande analysen kan bli. Detta ledde fram till en begränsning av antalet företag som kunde ingå i studien. Det som främst har begränsat studiens omfattning är den tidsbegränsning som föreligger. För att kunna utnyttja tidsbegränsningen har därför en sekundäranalys av materialet genomförts till referensramen. Sekundäranalysen är en känd metod för att minimera tidsaspekten samt kostnaden vilket öppnar för möjligheten att genomföra en bra analys av materialet. En sekundäranalys handlar om en analys av tidigare insamlad information av andra forskare. Det föreligger dock inte bara fördelar med denna analys utan den kan även leda till begränsningar om informationen har samlats in för ett helt annat sammanhang vilket gör att helheten går förlorad, i analysen.

I uppsatser brukar också primärmaterial inhämtas. Detta har gjorts genom en analys av årsredovisningar. Där insamlingen av informationen ledde till en sammanställning av ny kunskap. Detta har varit en tidskrävande process men fördelarna av detta överväger nackdelarna då en bra analys förväntas kunna göras utifrån materialet.

Informationsinsamlingen har skett genom sökande i databaserna, bibliotekskatalogen för Lunds universitet Libhub samt Lovisa, för att erhålla relevant litteratur för studien. Denna insamling har sedan kompletterats med olika internetsökningar i ämnet för att erhålla fler artiklar till studien. Internet har även använts vid insamlandet av företagens årsredovisningar, vilka de allra flesta har

²⁰ Backman, s. 24

gått att ladda ner. I årsredovisningarna har sedan sökningar gjorts på orden osäkerhet, risker, upplysningar och bedömningar för att hitta var företagen redogör för sina upplysningar.

2.5 Validitet

För att en studie ska kunna betecknas som trovärdig krävs det att måtten som används för att komma fram till slutsatserna verkligen mäter det som de är avsedda att mäta. Detta handlar om en studies validitet vilket avser att bedöma om de slutsatser som har genererats från en undersökning hänger ihop med det som har undersökts.²¹ Genomgången av årsredovisningarna får anses vara av tillräckligt god kvalitet för att kunna genomföra den undersökningen som har gjorts. Detta med avseende på att de noterade koncernföretagens årsredovisningar alltid undersöks och kontrollerats av en extern tredje part.

2.6 Reliabilitet

Utifrån den metod som har valts måste sedan den insamlade informationen granskas för att kunna avgöra hur tillförlitlig den är. Tillförlitligheten kan påverkas av flera olika faktorer såsom formuläret och intervjuaren. I den här studien har material inhämtats från olika noterade koncernföretags årsredovisningar vilka har analyserats för att kunna erhålla en relevant och representativ data till det som ska undersökas. Detta innebär att en yttre påverkan, såsom en intervjuareffekt, inte har haft någon möjlighet att påverka undersökningens reliabilitet. Däremot så har den inre påverkan, vad gäller själva analysen av årsredovisningarna, haft en större möjlighet att påverka studien. Detta genom att de bedömningar som har gjorts har kunnat påverka de gränsdragningar som har legat till grund för vilka av posterna som har tagits med i de enskilda fallen. Detta har försökt minimeras genom att analysen av materialet har gjorts tillsammans.

²¹ Bryman & Bell, s. 48

Reliabiliteten berör därmed huruvida resultatet av en undersökning skulle bli densamma om en den skulle genomföras på nytt, eller om undersökningen har påverkats av slumpmässiga eller tillfälliga händelser.²²

2.7 Generaliserbarhet

För att det överhuvudtaget ska kunna vara möjligt att genomföra generaliseringar av det insamlade materialet till andra grupper och situationer än de som har ingått i studien krävs att ett representativt urval för studien skapas. Ett viktigt steg i undersökningen var därför att erhålla ett representativt urval av företag för att inte resultatet för den undersökta gruppen ska vara unik för just denna.²³ Detta har försökt åstadkommas genom att göra ett stratifierat urval med ett systematiskt urval där inga förutbestämda val av företag gjordes.

2.8 Osäkerhet i uppskattningar och bedömningar av redovisningsprinciper

För att det ska bli mer konsekvent och enkelt för läsaren att förstå hur bedömningen av om det finns ett samband mellan källor till osäkerhet (p. 125) samt bedömningar av redovisningsprinciper (p. 122) har exempel tagits utifrån Uniflex och Ratos årsredovisningar. I Uniflex årsredovisning finns det inte någon tydlig uppdelning mellan källor till osäkerhet (p. 125) samt bedömningar av redovisningsprinciperna (p. 122).

”Uppskattningar och bedömningar utvärderas löpande och baseras på historisk erfarenhet och andra faktorer, inklusive förväntningar på framtida händelser som anses rimliga under rådande förhållanden. Som ett led i arbetet med att upprätta årsredovisningen görs uppskattningar och antaganden om framtiden”

Utifrån texten ovan går det inte att dra någon slutsats att Uniflex gör någon uppdelning mellan dessa begrepp. Inte heller har dem delat upp detta i underrubriker i deras not. Har andra företag en liknande skrivning eller om det inte går att hitta en tydlig uppdelning mellan begreppen har de klassificerats som icke uppdelade.

²² Bryman & Bell, s. 48

²³ Bryman, s. 93

I Ratos årsredovisning finns det däremot en tydlig uppdelning mellan källor till osäkerhet (p. 125) samt bedömningar av redovisningsprinciperna (p. 122).

”Ratos finansiella rapporter är upprättade i enlighet med IFRS. Val av princip kräver i vissa fall att ledningen gör bedömningar av vilken princip som ger den mest rättvisande bilden. Utvecklingen inom redovisningsområdet och valet av principer diskuteras med Ratos revisionsutskott. Nedan följer de viktigaste områdena där kritiska bedömningar gjorts vid tillämpning av koncernens redovisningsprinciper och viktiga källor till osäkerheter i uppskattningar”

Här finns det en tydlig uppdelning mellan begreppen där Ratos i den sista meningen delar upp källor till osäkerhet (p. 125) samt bedömningar av redovisningsprinciper (p. 122). Ratos delar även upp dessa två begrepp i olika underrubriker, i årsredovisningen, för att skilja dessa begrepp åt. Detta innebär därmed att företag som har gjort dessa upplysningar på ett liknande sätt har ansetts göra det uppdelat.

2.9 Bedömningar av de upplysta posterna

För att läsaren ska kunna erhålla en förståelse för hur de genomförda bedömningarna, av posterna, har gjorts kommer det här att ges två exempel, ett bra där företaget har givit tillräckligt med information för att bedömas som en korrekt gjord upplysning samt ett dåligt exempel där företaget inte har givit tillräckligt med information om för att karakteriseras som en upplysning. Det dåliga exemplet är hämtat utifrån Uniflex:s årsredovisning där företaget gör följande upplysningar i en egen not:

”21:1 Redovisningsmässiga antaganden

Utfall av pågående tvister.

Koncernen har för närvarande inga pågående tvister

Pensionsreserver

Då företaget rapporterar timanställda i efterhand samt att ålder har betydelse för kostnaden kan avsättningen i vissa fall överstiga verklig kostnad eller motsatt”

Om ett företag har givit liknande generella upplysningar om deras källor till osäkerhet i uppskattningar har dessa inte ansetts uppfylla kravet i enlighet med p. 125. Detta eftersom att en alltför generell upplysning, i egentlig mening, inte är en upplysning.

Det bra exemplet är hämtat ifrån Ratos årsredovisning där företaget gör följande upplysning i en egen not:

Viktiga källor till osäkerhet i uppskattningar

”Värdet på dotter- och intresseföretag inklusive goodwill prövas årligen genom att beräkna ett återvinningsvärde, dvs. ett nyttjandevärde eller verkligt värde med avdrag för försäljningskostnader, för respektive innehav. Beräkning av dessa värden kräver att flera antaganden om framtida förhållanden och uppskattningar av parametrar görs, såsom vinstmultiplar och framtida lönsamhetsnivå. En beskrivning av tillvägagångssättet åter finns i not 13. Framtida händelser och ny information kan förändra dessa bedömningar och uppskattningar. Nedskrivningsprövningarna genomförs utifrån Ratos huvudscenario avseende makroekonomisk prognos. Vårt huvudscenario är tillväxt i ekonomin men på en lägre nivå än den normala. Riskerna är fortsatt stora, exempelvis avseende eurokrisen, den amerikanska ekonomin och risken för ett globalt valuta- och handelskrig.”

Den här informationen som företaget ger är betydligt mer omfattande och specifik i förhållande till vad Uniflex uppger om. Ratos ger här information om deras källor till osäkerhet i uppskattningar. Det handlar om källor till osäkerhet gällande framtida lönsamhetsnivåer och vinstmultiplar. Information upplyses också om företagets makroekonomiska prognoser. Därmed har det bedömts att företaget gör tillräckligt med upplysningar, i enlighet med p. 125 för att det ska karakteriseras som en upplysning. Detta innebär att posten goodwill kommer att tas upp. Egna bedömningar har därför gjorts för att kunna samla in relevant data. Ibland har det varit svårt att göra vissa gränsdragningar om ett företag gör tillräckligt med upplysningar om sina källor till osäkerhet (p. 125) för att denna post ska ingå i materialet. För att förhindra detta har, i möjligaste mån, materialet analyserats tillsammans samt att samma bedömningskriterier har försökt användas i de enskilda fallen.

2.10 Statistiska bedömningar

För att bedöma om det finns ett samband mellan olika variabler har statistiska analyser genomförts. En variabel är en enhet som kan anta olika värden och deras egenskaper bestämmer

vilka statistiska analyser som kan genomföras. Egenskaperna kan till exempel handla om vilken färg som variabeln bil har. Dessa egenskaper benämns skaltyper och bestämmer vilka statistiska metoder som kan användas för att genomföra en analys. Variablernas skaltyper i denna undersökning utgörs av nominalskalor. Ett problem som detta innebär är att nominalskalan innehåller minst information av de olika skaltyperna som finns, vilket leder till att mindre omfattande undersökningar kan genomföras.²⁴

Metodutvecklingen har dock varit påtaglig under de senaste åren för analyser av samband mellan nominalskalor. Denna utveckling bygger på att det finns en möjlighet att beräkna antalet fall i kategoriernas nominalskalor.²⁵ Detta är något som finns hos nominalskalorna i undersökningen, vilket bidrar till att relevanta samband kan utredas.

För att kunna bedöma om det finns ett statistiskt säkerställt samband mellan variablerna som undersöks måste de relateras till slumpen för att ett visst mönster inte ska bero på slumpen. För att avgöra detta har statistiska tester genomförts. Med avseende på att variablerna utgörs av nominalskalor grupperas observationerna i korstabeller där Chi-två-test kommer att används som mått för att bedöma om det föreligger ett statistiskt säkerställt samband mellan nominalskalornas variabler. Detta test används ofta för att bedöma om det finns ett statistiskt samband mellan två nominalskalor och det ger ett p-värde som kan signifikant testas. Det vanligaste, i samhällsvetenskapen, är att detta värde testas mot en signifikansnivå på fem procent.²⁶ Ett p-värde som är mindre än fem procent betyder därmed att ett statistiskt säkerställt samband mellan variablerna finns.

2.11 Bortfall

Undersökningen behandlar 85 koncernföretags årsredovisningar från år 2010, vilka är noterade på den svenska Stockholmsbörsens Large, Mid eller Small Cap-lista och som följer IFRS. Under urvalets genomgång hittades det två olika typer av bortfall som kunde registreras. Det ena var från företag som inte följer IFRS. Detta inbegriper företagen ABB, Autoliv, Lundin Mining,

²⁴ Eggeby & Söderberg, s. 29-31

²⁵ Eggeby & Söderberg, s. 30

²⁶ Eggeby & Söderberg, s. 102, 105

SEMAFO, Cavotec, Coastal samt EpiCept. Det andra bortfallet bestod av företag som hade ett brutet räkenskapsår och dessa företag var Kappahl, Systemair, Lagercrantz Group, RNB Retails And Brands samt Oasmia Pharmaceutical. Detta betyder att studiens bortfall totalt består av 12 företag.

2.12 Källkritik

Det är viktigt att vara källkritisk till det material som har insamlats dels för att kunna bedöma dess trovärdighet, dels för att kunna värdera och kontrollera fakta ifrån källorna.²⁷ Årsredovisningarna där primärmaterial har sammanställts in ifrån hittades på företagens egna hemsidor, där de allra flesta har kunnat laddas ner. Dessa får anses vara trovärdiga då årsredovisningarna har hämtats ifrån företagens egna hemsidor samt att de alltid har varit reviderade av en extern tredje part.

Artiklarna som har använts i studien, som sekundärmaterial, har hämtats via Lunds universitets biblioteks söksystem, LibHub. De artiklar som har hittats har varit av vetenskaplig karaktär och har därmed genomgått en extern granskning av andra forskare innan de har publicerats. De får därmed anses vara av en så god kvalité att trovärdigheten inte behöver ifrågasättas.

För att studien ska vara mer relevant och i tiden har även artiklar erhållits genom internetsökningar via sökmotorer. Det är här extra viktigt att vara kritiskt mot materialet då det kan vara svårt att veta var de har publicerats och om de är granskade av andra forskare. De artiklar som inte har ansetts trovärdiga har inte heller tagits med i studien.

²⁷ Thurén, s. 1

3. Referensram

I detta kapitel kommer den litteratur som ligger till grund för studiens empiri, slutsats och resultat att beskrivas. Inledningsvis redogörs det för de grundläggande antaganden som finns i redovisningen, för att därefter behandla de kvalitativa egenskaperna. Avslutningsvis så beskrivs den normering som utgör själva basen för studien.

3.1 Finansiella rapporter

Begreppet *finansiell rapport* skiljer sig från en årsredovisning och innefattar enligt ISAB:s föreställningsram: balansräkning, resultaträkning, alla eller delar av förändringar i eget kapital, kassaflödesanalys, samt information om tillämpade redovisningsprinciper och upplysningar i noter. Följaktligen reglerar inte standarderna andra delar som i regel tas upp i en årsredovisning, exempelvis förvaltningsberättelsen eller liknande redogörelser.²⁸

3.2 Grundläggande antaganden

Det finns två grundläggande antaganden i IASB:s föreställningsram för hur utformning av finansiella rapporter ska disponeras. Den ena påtalar att rapporterna ska utgå ifrån bokföringsmässiga grunder och den andra ett antagande om fortlevnad.²⁹

3.2.1 Bokföringsmässiga grunder

För att de finansiella rapporterna ska kunna uppnå sitt syfte måste de upprättas enligt periodiseringsprincipen. Detta innebär att transaktioner och händelser bokförs när de inträffar och inte vid ut- eller inbetalningar av likvida medel, samt att de bokförs i den period för vilken de hänförs till. De finansiella rapporterna som upprättas enligt periodiseringsprincipen innehåller även information om framtida betalningsförpliktelse och rättigheter till att erhålla framtida inbetalningar. Detta gör att de innehåller information om inträffade transaktioner och händelser vilka är av stort värde för användarna av informationen vid beslut i ekonomiska frågor. Vilket

²⁸ IFRS-volymen 2011, Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter, p. 7

²⁹ IFRS-volymen 2011, Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter, p.22-23

även innebär att uppskattningar och bedömningar måste göras för framtida perioder, det vill säga i framtida bokslut.³⁰

3.2.2 Antagande om fortlevnad

De finansiella rapporterna upprättas normalt efter förutsättningen att företaget bedriver en fortlöpande verksamhet och kommer även att göra så under en längre tidshorisont. Detta innebär att företag som avser eller är tvingade att likvideras, alternativt väsentligt reducera verksamhetens omfattning, kan behöva upprätta de finansiella rapporterna efter en annan grund och med en upplysning om detta.³¹

3.3 Kvalitativa egenskaper

Avsikten med de kvalitativa egenskaperna är att göra de finansiella rapporternas information användbara för användarna. IASB tar upp en rad egenskaper, men framhåller fyra kvalitativa egenskaper som viktigare än de andra. Dessa är *begriplighet*, *relevans*, *tillförlitlighet* och *jämförbarhet*.³²

3.3.1 Begriplighet

Även då IASB påtalar att de finansiella rapporterna ska utformas lättbegripligt utgår man ifrån att läsaren har erforderliga kunskaper i ämnet, dvs. inom affärsverksamhet, ekonomi och redovisning. Därtill hör även att väsentlig information inte ska utelämnas enbart på grundval av att den är svårförståelig. Detta kan ses som en skyldighet för läsaren att skaffa sig de kunskaper som krävs för att ta del av den angivna informationen.³³

3.3.2 Relevans

För att den angivna informationen ska anses vara relevant måste den ge användarna beslutsunderlag från historiska händelser, bedömningar av aktuella förhållanden eller framtida

³⁰ IFRS-volymen 2011, Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter, p. 22

³¹ IFRS-volymen 2011, Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter, p. 23

³² IFRS-volymen 2011, Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter, p. 24

³³ Artsberg, s. 169; Sundgren et al., s. 53

händelser. Denna information kan antingen vara av bekräftande eller korrigerande karaktär utifrån tidigare gjorda bedömningar. Att sammankoppla denna framåtriktade roll med en utvärderande analytisk roll anses vara relevant för att prognostisera, genom exempelvis trendutdragningar.³⁴

Den historiska informationen om händelser kan även anses relevant när den inte tas upp i renodlade prognoser. Detta kommer bl.a. till uttryck genom att många finansanalytiker föredrar rådata för att själva kunna göra en framtidsbedömning.³⁵

Under de senaste åren har det funnits en viss kritik om vad som kan anses vara relevant vid bedömningar. Detta påtalas bl.a. av aktiemarknadens värderingar av företag som ofta är påtagligt över det redovisade värdet, men även osäkerheten i hur lång utsträckning redovisningsinformationen klarar att skapa korrekta bedömningar.³⁶

3.3.3 Tillförlitlighet

Information är att anse som tillförlitlig om den är fri från felaktigheter och inte är vinklad, vilket är en förutsättning för att användaren ska kunna förlita sig på densamma. Beträffande denna egenskap gör ISAB gällande att en avvägning mellan tillförlitlighet och relevans kan vara nödvändig, då det proklamerats att avsteg från att redovisa relevant information får göras om den är så pass osäker eller vilseledande att informationen påverkar tillförlitligheten i exempelvis resultat- eller balansräkningen. För att kunna ta upp en osäker värdering, utan att bortse från tillförlitlighet, kan mer detaljerad information redogöras för hur den specifika värderingen gjorts.

Detta gör att upplysningarna blir utförligare, vilket ger goda förutsättningar till användare att bedöma tillförlitligheten i företagens redovisning. IASB har funnit det har varit av betydande intresse att mer omfattande upplysningar i vissa delar av finansiella rapporter ska tas upp för att säkerställa tillförlitligheten, vilket regleras i andra delar inom IFRS.³⁷

³⁴ Artsberg, s. 169-170; Sundgren et al., s. 54

³⁵ Artsberg, s. 169; Sundgren et al., s. 54

³⁶ Artsberg, s. 170

³⁷ Artsberg, s. 170-172; Sundgren et al., s. 54-55

ISAB föreställningsram tar upp fyra aspekter som de viktigaste i avvägningen mellan relevans och tillförlitlighet: tidsaspekten, avvägningen mellan nytta och kostnad, avvägningen mellan skilda kvalitativa egenskaper, samt rättvisande/korrekt bild. Gällande tidsaspekten kan det vara av vikt att ange information även innan alla konsekvenser inträffat då denna riskerar att förlora sin relevans, eftersom viss typ av information förlorar värde för användarna när alla konsekvenser är kända. Avvägningen mellan nytta och kostnad är av mer generell karaktär eftersom den inte enbart är svårbedömd utan också även väger mellan att ge information till både användare som drar nytta av den och användare som har en mer indirekt relation. Att avväga mellan olika kvalitativa egenskaper är i många fall en nödvändighet, och måste göras utifrån ett professionellt perspektiv. I fråga om rättvisande/korrekt bild skall detta särskiljas från vad man normalt sett beskriver som en rättvisande bild given av en finansiell rapport, dvs. en korrekt återgivning av finansiell ställning, resultat, samt förändring utav finansiell ställning. Skillnaden består i att de kvalitativa egenskaperna i ISAB föreställningsram inte tar upp dessa, men skapar vad som kan anses vara en rättvisande bild.³⁸

3.3.4 Jämförbarhet

Gällande jämförbarhet finns de två grundläggande avseenden som betraktas vara av betydelse för användarna. Det första, att jämföra ett och samma företag över längre tid, syftar till att möjliggöra uppskattningar av trender i det enskilda företaget. Det andra har som mål att kunna jämföra företag emellan sig, vilket bl.a. regleras i IAS 1. Normgivarna har dock haft i åtanke att det är av betydelse att inte ha en alltför strikt standardisering, vilket är till nytta bl.a. i fall där avsteg behöver göras i en redovisningsprincip för att tillgodogöra information som är relevant för skilda typer av intressenter. När det gäller jämförbarhet löses en del genom notinformation, vilken är av särskilt stor vikt om ett företag byter redovisningsprincip, då en beskrivning om valets motiv och effekter kan ges.³⁹

³⁸ IFRS-volymen 2011, Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter, p.32, 43-46

³⁹ Artsberg, s. 173; Sundgren et al, s. 55

3.4 IAS 1 – Utformning av finansiella rapporter

Det bakomliggande syftet med standarden IAS 1 är att skapa en enhetlig struktur till hur generella finansiella rapporter (benämnt ”finansiella rapporter”) ska utformas, och på så vis skapa jämförbarhet, dels mellan ett bolags rapporter över tid och dels mellan olika bolag. Dessutom ges generella krav på dess utformning, allmänna riktlinjer för strukturen samt minimikrav avseende innehållet. Detta förtydligas även med att standarden reglerar de behov informationsanvändarna har, utan att ta upp specialanpassade upplysningar till en mer specifik informationsanvändargrupp.⁴⁰ Dock tar IAS 1 fortlöpande upp hänvisningar till andra standarder inom IFRS som innehåller krav på redovisning, värdering och upplysning (exempelvis IFRS 7, IAS 37, m.fl.).⁴¹

3.4.1 Fullständiga finansiella rapporter

För att en finansiell rapport ska klassificeras som fullständig ska den vid periodens slut enligt IFRS innefatta: finansiell ställning, totalresultat, förändringar i eget kapital, kassaflöden, noter innehållande både använda redovisningsprinciper och andra upplysningar av förklarade karaktär.⁴²

En frivillig men vanligt förekommande uppgiftslämnande metod är att företag, förutom de finansiella rapporterna, utger en ekonomisk översikt innehållande bolagets finansiella ställning och finansiella resultat, samt vad de anser vara de viktigaste framtida osäkerhetsfaktorerna. Exempel på en mer detaljerad information av vad denna översikt kan innehålla är: omvärldsanalyser, anledningar till förändringar inom verksamhetsområdet och dess påverkan, policy gällande upprätthållande och ökande av det finansiella resultatet, finansieringskällor inklusive skuldsättningsnivå, samt övriga resurser som finns till förfogande och vilka inte tagits upp tidigare i den finansiella rapporten. Det förekommer även mera branschspecifika uppgifter som även lämnas utanför de finansiella rapporterna, exempelvis förädlingsvärdesanalyser och miljörapporter.⁴³

⁴⁰ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 1, 7

⁴¹ IFRS-volymen 2011, IAS 1

⁴² IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 10

⁴³ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 13-14

3.4.2 Rättvisande bild

De finansiella rapporterna ska ge en rättvisande bild av ett företags finansiella ställning, resultat och kassaflöde. Med rättvisande bild avses ett korrekt återgivande utifrån de definitioner och villkor för tillgångar, skulder, intäkter och kostnader som återfinns i föreställningsramen, transaktionseffekter och andra händelser. Detta anses vara uppfyllt genom tillämpningen av IFRS, samt med ytterligare upplysningar där detta skulle behövas.⁴⁴

3.4.3 IAS 1 p. 122 – Bedömningar av redovisningsprinciper

Ett företag som följer IFRS ska genom en översiktlig sammanställning upplysa om vilka betydande redovisningsprinciper som tillämpas, där värderingsgrund och andra relevanta redovisningsprinciper anges.⁴⁵ Dessa bedömningar av principerna ska särskiljas från de uppskattningar som görs i punkt 125 (se avsnitt 3.4.4). Detta innebär ordagrant att bolaget enligt punkt 122 ska: ”upplysa om de bedömningar företagsledningen har gjort när den tillämpat företagets redovisningsprinciper och som har den mest betydande effekten på de redovisade beloppen i de finansiella rapporterna”. Några allmänna exempel på sådana bedömningar beskrivs i IAS 1 punkt 123 utan några mer ingående förklaringar. Dessa bedömningar har, enligt tidigare undersökningar, blandats ihop med uppskattningar (se avsnitt 3.6) i flertalet bolags finansiella rapporter.⁴⁶

3.4.4 IAS 1 p. 125 – Källor till osäkerhet i uppskattningar

I den finansiella rapporten ska ett företag informera om *antaganden om framtiden och andra viktiga källor till osäkerheter i uppskattningar* som kan komma att få en väsentlig justering av värdet på de redovisade tillgångarna och skulderna under det kommande räkenskapsåret. Vidare måste tillgångarna och skuldernas karaktär och redovisade värde vid slutet av rapportperioden upplysas i noterna i respektive finansiella rapport.⁴⁷

⁴⁴ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 15, 17

⁴⁵ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 114, 117-121

⁴⁶ IFRS-volymen 2011, IAS 1, 122-123; Janzon & Svensson, 2008, s. 16; Janzon & Svensson, 2009, s. 13

⁴⁷ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 125

En del tillgångar och skulder kräver uppskattningar av effekterna av framtida händelser för att kunna fastställa deras värde vid periodens slut. Eftersom det i många fall saknas information om aktuella marknadspriser är framåtriktade uppskattningar nödvändiga. Exempel på detta kan vara: beräkning av återvinningsvärdet på materiella anläggningstillgångar, effekten av teknisk inkurans på varulagret, avsättningar för framtida utfall av pågående rättstvister och långfristiga skulder för ersättningar till anställda, såsom pension.⁴⁸

Uppskattningarna innefattar antaganden om sådana poster som: riskjusteringen av kassaflöden eller diskonteringsatser, framtida förändringar av löner och framtida förändringar i priser som påverkar andra utgifter. Eftersom de antaganden och andra källor till osäkerhet i uppskattningar som en företagsledning gör hör till de svåraste, mest subjektiva och komplexa bedömningarna som utförs är följdjusteringar av de uppskattade värdena vanliga. Dock ska det tilläggas att upplysningar inte behöver ges på sådana typer av tillgångar och skulder, som för vilka det löper en överhängande risk att deras värde förändras väsentligt under nästkommande räkenskapsår, om dessa förändringar inte har sitt ursprung i antaganden och källor till osäkerhet i uppskattningar.⁴⁹

3.5 Principal-agentteorin

Principal-agentteorin utvecklades under 1970-talet, och inom redovisningen till följd av dess politiska karaktär. Viktigt att notera är att teorin är deskriptiv och inte normativ, det vill säga den avser endast att beskriva verkliga förhållanden och inte påverka dem. Enligt teorin ses aktörerna som rationellt beslutsfattande, med en nyttomaximerande strävan, där agenten försöker öka sin egen nytta på bekostnad av principalens.⁵⁰

Inom redovisning utgörs agenten av en redovisningsskyldig part och principalen av en redovisningsmottagare eller uppdragsgivare. Agenten kan till exempel försöka framstå som mer duglig, avsäga sig ansvar, samt välja en redovisningsmetod som gynnar dennes ersättning. Detta föranleder att principalen anskaffar kontroll i form av revision, vilket skapar kostnader upp till den nivå där revisionsarvodet understiger nyttan. En slutsats som dras utifrån teorin är att olika

⁴⁸ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 126

⁴⁹ IFRS-volymen 2011, IAS 1, p. 126-128

⁵⁰ Artsberg, s. 83-84

intressegrupper vill minska sin egen risk, vilket gett upphov till att en enskild affärshändelse kan redovisas med en rad olika redovisningsalternativ. Vidare kommer dessa olika intressegrupper att arbeta för att påverka redovisningsreglerares skapande av redovisningsregler i en riktning som är till fördel för respektive agents särintresse.⁵¹

3.6 Tidigare studier och rådande doktrin

Även på ett internationellt plan har det, enligt en undersökning gjord på brittiska bolag som följer IFRS, konstaterats att det finns ett begränsat antal tidigare internationella vetenskapliga studier angående hur bolag redovisar sina risker och osäkerhetsbedömningar i de finansiella rapporterna. Dock har en del studier gjorts gällande mera allmänna riskbedömningar i årsredovisningarna, dvs. riskbedömningar som inte strikt baserats på IFRS.⁵² Inom KPMG, en av de fyra största revisionsorganisationerna, förekommer allmänna guider vilka tar upp innehållet i ISAB:s regelverk, information om utvecklingen av IFRS, checklistor av generell karaktär, mm. Någon detaljerad information relaterad till denna studies område ges inte.⁵³

Utifrån två olika granskningar gjorda av PwC (tidigare Öhrlings PricewaterhouseCoopers, samt PricewaterhouseCoopers) gällande ett antal noterade svenska bolag som tillämpat IFRS i sina årsredovisningar för åren 2007 respektive 2008, dras några generella slutsatser angående de vanligaste felbedömningarna i hur IAS 1 ska tillämpas:

- De två upplysningskraven ”Bedömningar av redovisningsprinciper” (p. 122) och ”Källor till osäkerhet i uppskattningar” (p. 125) blandas ihop till den grad att det blir otydligt vilket av dessa två begrepp som den lämnade information berör.
- Alltför generell och abstrakt information; dels hur en tillämpad redovisningsprincip påverkar en post, och dels hur osäkerheten i en uppskattning påverkar en posts värde.
- Finansiella risker tas upp under ”bedömningar och uppskattningar” trots att dessa bör ingå i not om finansiella risker eller i förvaltningsberättelsen.

⁵¹ Artsberg, s. 84-85

⁵² Linsley & Shrives, s. 389, 393

⁵³ IFRS: An overview, s. 1-3

- Tar upp allmänna riskfaktorer i bolagets rörelse istället att uppge ”väsentliga bedömningar och uppskattningar”.⁵⁴

Ett mindre förekommande problem är att en del av företagen använder sig av rubriker, likt ”bedömningar och uppskattningar”, men utan att ta upp någon information i enlighet med IFRS-begreppen bedömningar av redovisningsprinciper och osäkerhet i uppskattningar. Dessa faktorer gör det svårt att uppfatta de finansiella effekterna baserat på informationen som återges under ”väsentliga bedömningar och uppskattningar” i bolagens finansiella rapporter.⁵⁵

De vanligaste upplysningarna som tas upp under ”bedömningar och uppskattningar” i årsredovisningarna är posterna: goodwill, avsättningar, uppskjuten skatt, pensioner, andra immateriella tillgångar, fastigheter, varulager, finansiella instrument, intäktsredovisning. Utöver dessa förekommer det även branschspecifika poster, såsom successiv vinstavräkning för byggbolag och redovisning av utvecklingsutgifter i utvecklingsbolag. Vanligast återges en till tre upplysningar per bolag, men det förekommer även bolag som återger fler eller inga alls.⁵⁶ Det är främst goodwill som brukar anses som den viktigaste posten, vilket yttrar sig i att, utöver att vara den vanligaste posten, även vara den post bland upplysningar och uppskattningar där en känslighetsanalys ofta lämnas. Det finns också ett samband mellan nedskrivningar av uppskjuten skattefordran och goodwill, då båda dessa påverkas av oro på marknaden.⁵⁷ En annan viktig del att beakta är att tyngdpunkten inte bara bör läggas på hur många poster som företagen upplyser om utan även om vilka samt hur företagen gör upplysningarna.⁵⁸

⁵⁴ Janzon & Svensson, 2008, s. 16; Janzon & Svensson, 2009, s. 13

⁵⁵ Janzon & Svensson, 2008, s. 16-17

⁵⁶ Janzon & Svensson, 2008, s. 18; Janzon & Svensson, 2009, s. 14

⁵⁷ Janzon & Svensson, 2009, s.15-16

⁵⁸ Beretta & Bozzolan, s. 265

4. Empiri och analys

I detta kapitel presenteras empirin som har samlats in. Vidare kommer här att redogöras för de olika bakgrundsvariablerna som företagen har samt vilken information som företagen lämnar om sina upplysningar. Därefter kommer en analysen utav materialet att ske.

4.1 Kvalitativa egenskaper

IASB:s föreskrifter om de kvalitativa egenskaperna är generellt hållna, då det gäller finansiella rapporter i sin helhet, och de kan enkelt sammankopplas till olika delområden avseende på vilket område som det analyserade materialet tillhör.

Beträffande begripligheten torde de flesta bolagen i stora drag följt denna grundläggande egenskaps stadga. Informationen om väsentliga bedömningar och uppskattningar anges i olika delar av årsredovisningen när företagen jämförs (exempelvis under en egen not, tillsammans i en not som även upplyser om annan information, etc.). Även om detta gör informationen svårare att begripa när företagens finansiella rapporter jämförs är det i sig inget avsteg från IASB:s förhållning, eftersom denna kvalitativa egenskap inte inriktar sig på jämförbarhet emellan bolag i första hand, utan avvägningen mellan återgivning av förståelig och väsentlig information.

I de fall företagen följt de uppgifter som ska lämnas inom den undersökta delen utav IAS 1, har relevansen varit god, då den sammankopplat historiska händelser, aktuella bedömningar, och framtida risker. Vidare har ibland detaljerad rådata, motiverande kommentarer till bedömningar och känslighetsanalyser tagits upp. I vissa fall finns det dock en hel del att önska då en del av företagen tagit upp alldeles för allmänna och generella kommentarer, samt så otydliga att det är svårt att urskilja relevansen i den angivna informationen, vilket är precis de problem som tagits upp i litteratur och tidigare gjorda undersökningar.

Även den kvalitativa egenskapen tillförlitlighet kan knytas till denna studie, men i ett mer allmänt perspektiv. Detta då egenskapen kan tyckas vara direkt applicerbar på det undersökta delområdet inom IAS 1, men det är av vikt att även här påpeka att dess tillämplighet gäller finansiella rapporter generellt och inte i första hand till IAS 1. Det får ses som en självklarhet att

årsredovisningarnas bedömningar och uppskattningar i sig är fria från felaktigheter och under omständigheterna ej vinklade. Däremot kan det finnas frågor kring vilken avvägning som de facto uppstår mellan tillförlitlighet och relevans. Detta då det i många fall är svårt att avgöra om den angivna informationen är tillräckligt säker och tydlig att den inte blir vilseledande när en uppskattning gällande en finansiell situation ska göras.

Gällande jämförbarhet har en stor del brister kunnat konstaterats under och efter arbetets gång, då det förekommer vitt skilda sätt att redovisa det undersökta området. Precis som inom andra områden tillåts avstegs att göras och tillskillnad från när det gäller renodlade finansiella risker skapar den föreliggande lösa regleringen av bedömningar och uppskattningar ett stort utrymme för alternativa uppställningar, vilket självfallet gör jämförbarheten i fråga mellan företagens finansiella rapporter svår.

4.2 Bakgrundsvariabler

Undersökningen behandlar 85 företag från Stockholmsbörsens Large, Mid och Small Cap-listor som följer IFRS och som inte har ett brutet räkenskapsår för år 2010. Detta ledde fram till att ett bortfall på 12 företag kunde noteras. Vilket innebär att studien omfattar 73 företag. Genom det stratifierade urvalet fördelar sig företagen relativt jämnt mellan de olika listorna, vilket återges i tabell 1.

Börslista				
	Antal	Procent	Ack. Procent	
Valid	Large	25	34,2	34,2
	Mid	24	32,9	67,1
	Small	24	32,9	100,0
	Total	73	100,0	

Tabell 1. Antal företag uppdelade per börslista.

Totalt omfattar alltså undersökningen 25 företag från Large Cap, 24 från Mid Cap samt 24 från Small Cap. Den fortsatta analysen kommer i huvudsak att använda sig av variabeln börslista för att bestämma om det finns ett samband mellan hur företagen upplyser om sina poster. En analys

utifrån vilken bransch som företagen är indelade i skulle vara intressant för att hitta skillnader mellan hur branscherna upplyser om sina poster. Denna analys är dock inte möjlig då ett större urval av företag hade behövts göras. Detta var med tanke på den tidsbegränsning som fanns vid genomförandet av studien inte möjligt.

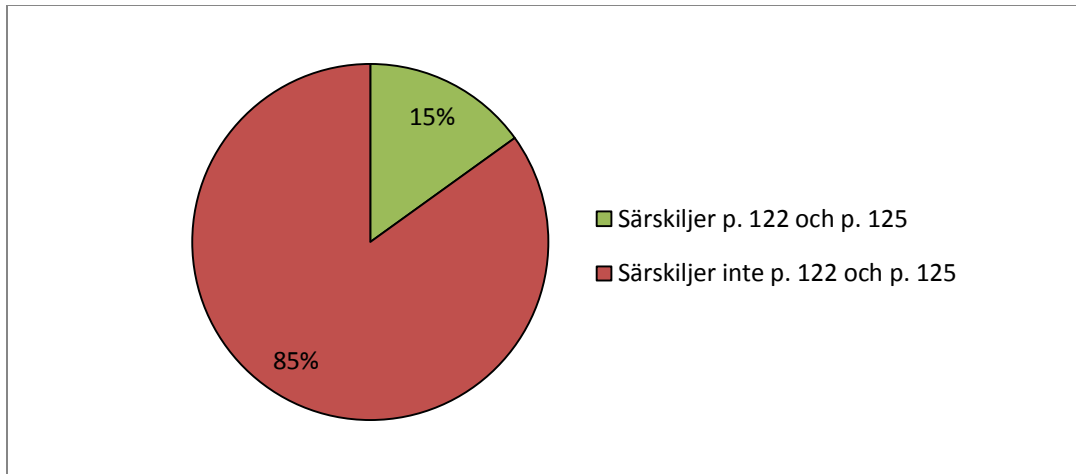
För att göra en enhetlig uppdelning mellan de vanligaste posterna som förekommer i årsredovisningarna har dessa delats in i tio olika grupper samt en för övriga upplysningar. Grupperna och exempel på information som redovisas under varje post framgår av tabell 2.

Post	Exempel på innehåll
Goodwill	Nedskrivning av goodwill
Avsättningar	Garantier, omstruktureringskostnader, miljökostnader
Uppskjuten skatt	Outnyttjade skattemässiga underskott
Pensioner	Pensionsförmåner
Andra immateriella tillgångar	FoU-kostnader, nedskrivning av immateriella tillgångar
Fastigheter	Värdering av fastigheter
Varulager	Värdering av varulager
Finansiella instrument	Kundfordringar
Intäktsredovisning	Rabatter, kreditnotor
Tvist	Avsättningar och kostnader till rättstvister
Övrigt	Biologiska tillgångar, nedskrivningar av materiella tillgångar

Tabell 2. Exempel på vanligt förekommande innehåll i poster.

4.3 Förhållandet mellan bedömningar av redovisningsprinciper och källor till osäkerhet

För att bedöma om företagen kan skilja på bedömningar av redovisningsprinciper, i enlighet med IAS 1 p. 122 och källor till osäkerhet i uppskattningar p. 125, har en analys utförts genom att dela in företagen om de har begreppen sammanskrivna i sina årsredovisningar eller om de är uppdelade. Detta redovisas nedan i figur 1. En uppdelning gjordes också utifrån vilken börslista som företagen är noterade på men ett statistiskt säkerställt samband mellan börslistorna kunde inte hittas (Appendix 1).

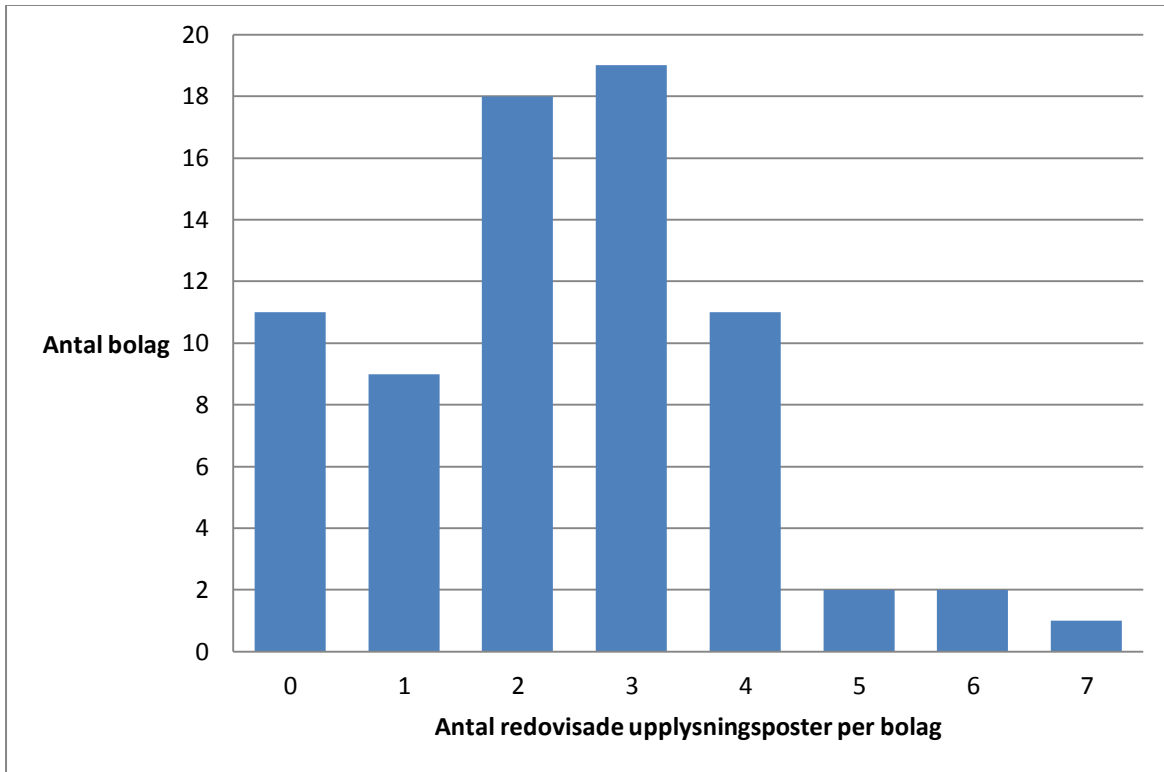
Figur 1. Andelen av företag som särskiljer mellan p. 122 och p. 125.

Det som tydligt kan utläsas utifrån figuren ovan är att företagen inte gör en åtskillnad mellan begreppen bedömningar av redovisningsprinciper (p. 122) och källorna till osäkerhet i uppskattningar (p. 125). Endast 15 procent av företagen gör en tydlig uppdelning mellan dessa två begrepp i sina årsredovisningar. I likhet med rapporterna ifrån PwC kan man därmed konstatera att företagen inte särskiljer begreppen åt.

Med anledning av att en tydlig uppdelning mellan begreppen, inte görs av företagen, kommer inte heller en uppdelning av dessa göras i den fortsatta analysen. Detta eftersom det är väldigt otydligt vilket begrepp som företagen lämnar information om.

4.4 Antal upplysningar

Antalet upplysningar från företagen som ingår i undersökningen redovisas nedan, i figur 2. Det vanligaste är att företagen upplyser om två eller tre olika typer av poster. Tydligt är också att det endast är ett fåtal av företagen som upplyser om fler än fyra riskposter.

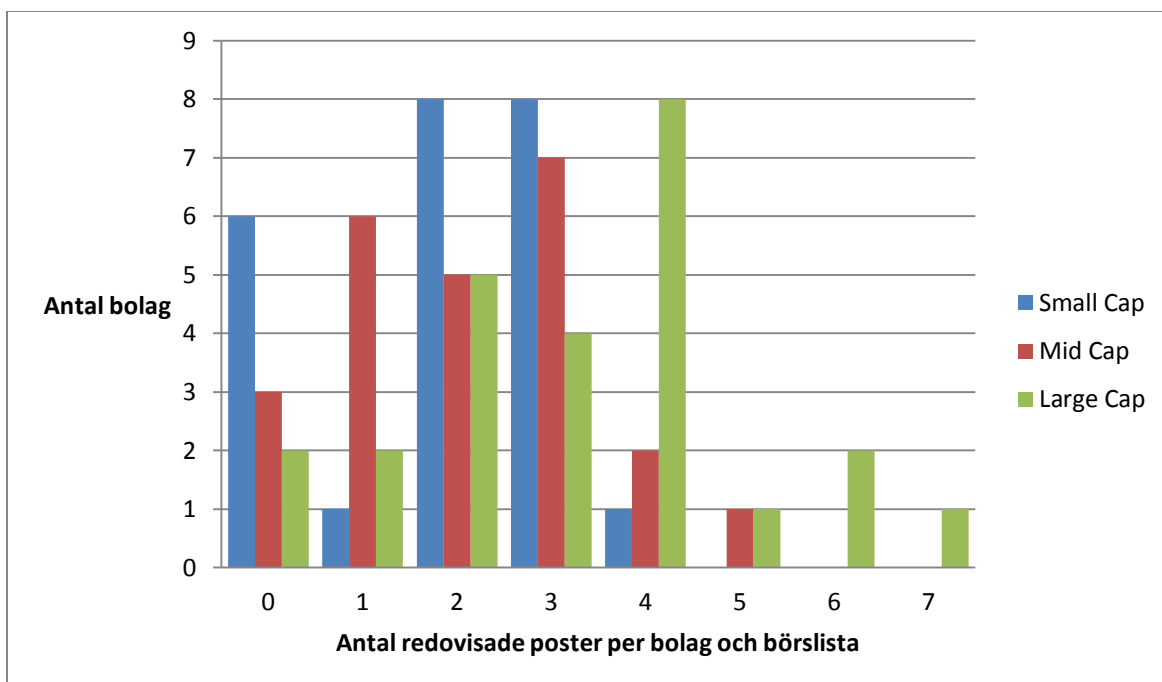

Figur 2. Antal bolag som funktion av antalet redovisade upplysningar per bolag.

Utifrån följande figur går det också att konstatera att det är totalt 11 företag som inte gör några upplysningar om riskposter, vilket utgör 15 procent (11 av 73) av antalet företag som ingår i studien. Detta innebär därmed att ett stort antal företag inte gör några upplysningar i enlighet med p. 122 samt p. 125.

4.4.1 Antal upplysningar per börslista

En uppdelning, av de undersökta företagen per börslista, för att analysera om det finns några skillnader i antalet upplysningar mellan börslistorna är intressant utifrån ett intressentperspektiv för att bestämma hur många risker som kan justera de redovisningsbara beloppen för företagen. Antalet upplysningar som företagen gör per börslista finns presenterade nedan, i figur 3. Ett statistiskt säkerställt samband mellan hur många upplysningar som företagen gör utefter vilken börslista som de är noterade på kunde hittas (Appendix 2).

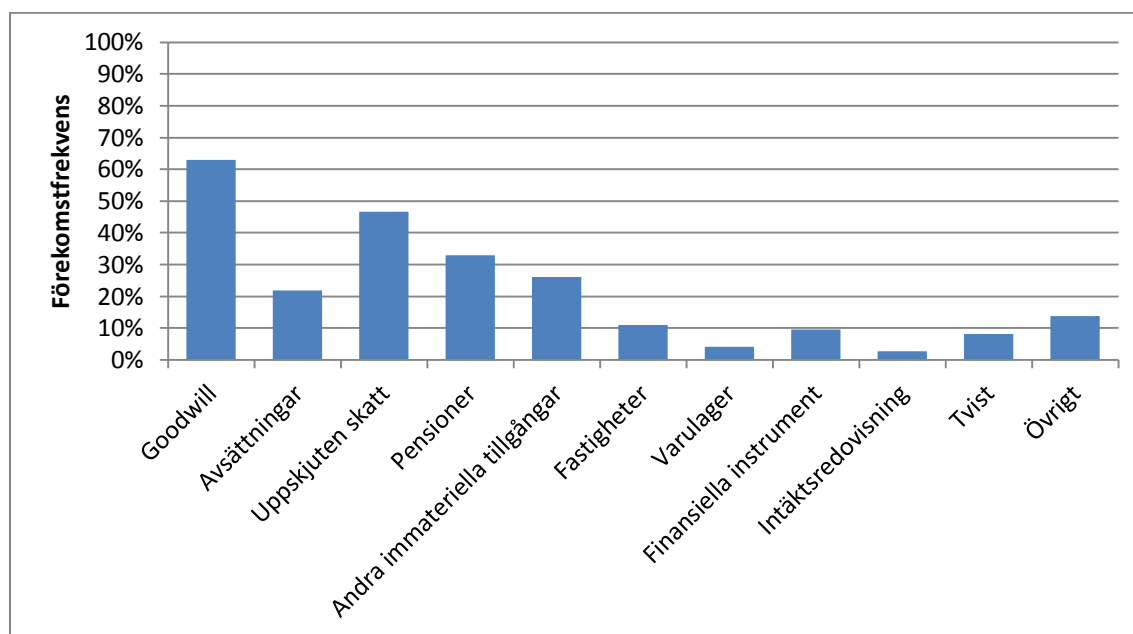
Figur 3. Antal bolag som funktion av antalet redovisade upplysningar per börslista och bolag.

Det framgår tydligt att de undersökta företagen som är noterade på Large Cap har flest upplysningar om risker som väsentligt kan påverka de redovisningsbara beloppen. Totalt gör företagen på Large Cap 80 upplysningar, vilket uppgår till lite mer än tre upplysningar per företag (80 av 25). För företagen som är noterade på Mid Cap görs totalt 50 upplysningar bland de 24 företagen som har undersökts. Detta innebär att totalt två upplysningar, i genomsnitt, om risker görs av företagen på Mid Cap. För Small Cap-företagen så är det en stor andel av företagen, 25 procent (6 av 24), som inte gör några upplysningar alls om risker. Det är även endast ett företag bland de 24 analyserade företagen som redovisar mer än tre risker. Totalt upplyser därmed företagen på Small Cap i genomsnitt, lite mindre än två risker per företag (45 av 24).

4.5 Andel upplysningar av poster

En uppdelning av antalet upplysningar per börslista ger en uppfattning av hur många upplysningar som företagen informerar om, samt det genomsnittliga antalet upplysningar som företagen gör per börslista. Däremot ger denna analys ingen uppfattning om vilka poster som företagen lämnar information om. För att kunna analysera detta har en uppdelning av de olika

riskerna gjorts. I figur 4 presenteras denna lista som innehåller alla de undersökta företagens upplysningar om risker.

Figur 4. Förekomstfrekvens av respektive upplysningspost.

Utifrån figuren framgår det tydligt att den vanligaste posten som företagen upplyser om är goodwill. Totalt är det lite fler än 60 procent av företagen som anser att goodwill utgör en risk för att en väsentlig justering av de redovisningsbara beloppen ska kunna inträffa. Att många företag upplyser om goodwill beror antagligen på att posten har ökat sin betydelse i företagens balansräkning, då köpeskillingen från rörelseförvärven i en allt större utsträckning består av goodwill.⁵⁹

I posten andra immateriella tillgångar som företagen upplyser om ingår balanserade utvecklingskostnader, nedskrivna immateriella tillgångar samt FoU. Totalt upplyser lite mer än var fjärde företag om riskerna gällande posten andra immateriella tillgångar. En anledning bakom detta är, i likhet med goodwill, kopplat till de rörelseförvärv som företagen gör, eftersom en del av förvärvspriset ska hänföras till andra immateriella tillgångar.

⁵⁹ Gauffin & Nilsson s. 1-2

Posten pensioner innehåller upplysningar för den pensionsskulden som företagen förvaltar. Totalt redovisar en tredjedel av företagen att väsentliga risker finns för framtida justeringar av de redovisningsbara beloppen. Då företagen behöver bestämma om många olika parametrar, såsom diskonteringsräntan, löneökningar samt inflationen för att beräkna pensionsskulden är det inte oväntat att nästan vart tredje företag redovisar risker om deras pensionsskuld.⁶⁰

Enligt tidigare studier finns det ett samband mellan nedskrivningar av uppskjuten skattefordran och goodwill eftersom båda dessa påverkas starkt av den oro som finns på marknaden.⁶¹ Med tanke på att många företag upplyser om goodwill, är det därför inte konstigt att uppskjuten skatt tillhör en av de poster som företagen upplyser mest frekventast om.

Drygt var femte företag upplyser om risker gällande posten avsättningar. I posten avsättningar så ingår det många olika typer av avsättning, såsom omstruktureringar, garantier samt miljökostnader. Eftersom det ingår väldigt många olika avsättningar är det inte heller konstigt att många företag upplyser om denna post.

I posten övrigt ingår det upplysningar som företagen sällan upplyser om och som många gånger är specifika upplysningar tillhörande en viss bransch, exempelvis biologiska tillgångar för jordbruks- och skogskoncerner eller dotterbolags försäljningar från investmentföretag. Även materiella tillgångar ingår i posten övrigt eftersom det är få företag som gör någon upplysning om denna post. En orsak bakom detta är att det troligtvis är enklare att beräkna värdet på de materiella tillgångarna, eftersom det oftast finns en marknad för produkterna eller att liknande tillgångar tidigare har använts så att den föregående avskrivningsplanen har varit behjälplig vid beräkandet av värdet på tillgången, samma möjlighet finns till exempel inte för de immateriella tillgångarna såsom goodwill eftersom dessa uppkommer vid varje nytt rörelseförvärv.

De andra posterna som företagen upplyser om: fastigheter, varulager, finansiella instrument, intäktsredovisning samt tvist, är ofta kopplade till en specifik bransch förutom tvisterna. Detta är något som i grunden är positivt då företagen ska upplysa om de poster som kan påverka de

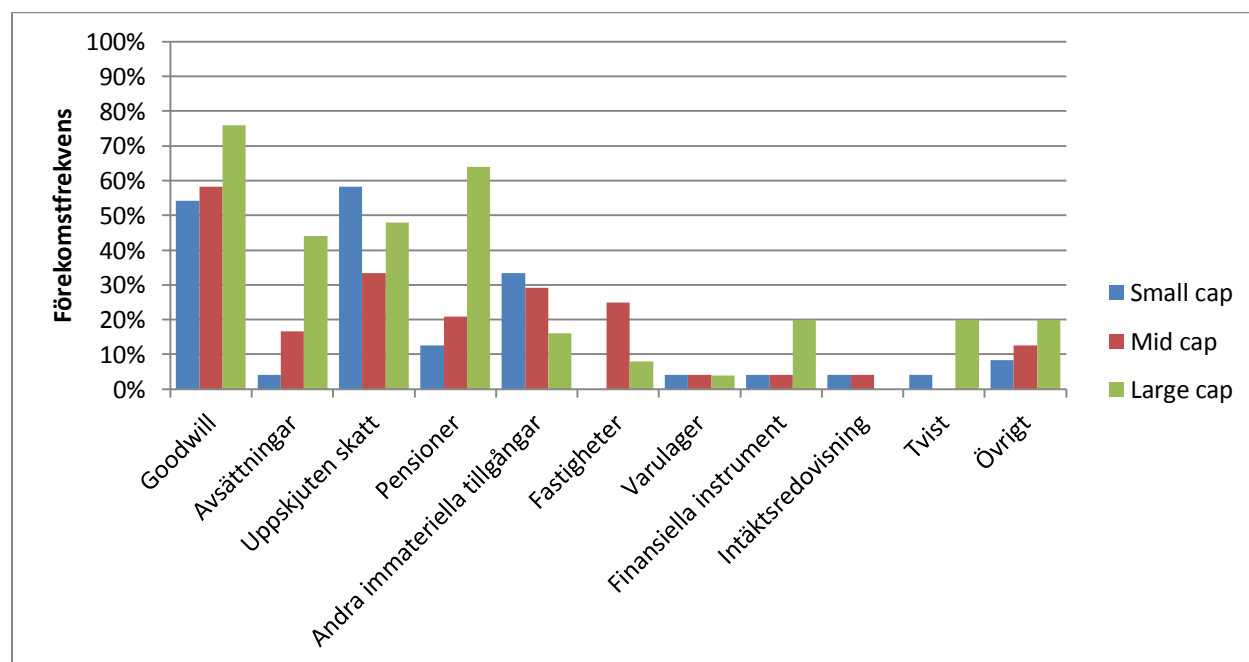
⁶⁰ IFRS-volymen 2011, IAS 19, p. 73

⁶¹ Janzon & Svensson, 2009, s. 15-16

redovisningsbara beloppen, vilket specifika branskrisker bör göra. Fastigheter och intäktsredovisning är något som är särskilt kopplat till bygg- och fastighetsbranschen. Där fastighetsbranschen ger upplysningar om fastigheter och där företagen i byggbranschen upplyser om risker i deras intäktsredovisning i framställandet av fastigheter. Posten varulager kan särskilt kopplas samman till dagligvarubranschen eftersom varulagret är en betydande post för denna bransch. De finansiella instrumenten kan sammankopplas med finansbranschen där många av företagen gör upplysningar om sina finansiella instrument. Vad gäller informationen om tvister så kan dessa inte kopplas till en specifik bransch. Företagen upplyser om tvister när det är möjligt att dessa ska kunna påverka de redovisningsbara beloppen. Detta är positivt då företag då tillämpar reglerna på ett korrekt sätt.

4.5.1 Andel upplysningar av poster uppdelade per börslista

För att kunna erhålla en uppfattning om andelen av de redovisade posterna som företagen upplyser om; skiljer sig åt börslistorna emellan har statistiska test genomförts. För att först erhålla en översikt över hur skillnaden mellan företagens upplysningar per börslista ser ut presenteras nedan figur 5.

Figur 5. Förekomstfrekvens av respektive upplysningspost för varje börslista.

Utifrån figuren är det tydligt att företagens upplysningar om goodwill fördelar sig relativt jämnt mellan börslistorna. Detta innebar att ett statistiskt säkerställt samband inte kunde hittas mellan andelen upplysningar om goodwill och vilken börslista som företagen är noterade på (Appendix 3).

För posten pensioner är det däremot tydligt att företagen som är noterade på Large Cap gör betydligt fler upplysningar om risker än vad företagen som är noterade på Mid och Small Cap gör. Detta innebär att ett statistiskt säkerställt samband mellan andelen upplysningar som företagen gör uppdelat per börslista kunde hittas (Appendix 4).

I likhet med posten pensioner finns det, för posten avsättningar, en påtaglig skillnad mellan andelen upplysningar bland de företag som är noterade på de olika börslistorna. Även här är det Large Cap företagen som gör flest upplysningar, vilket innebär att det även här finns ett statistiskt säkerställt samband mellan antalet upplysningar som företagen gör med avseende på vilken börslista som de är noterade på (Appendix 5).

I det tidigare avsnittet (avsnitt 4.3) kunde ett samband mellan goodwill och posten andra immateriella tillgångar dras. Fördelningen mellan antalet upplysningar är relativt jämnt fördelat vilket också här, som med goodwill, leder till att inget statistiskt säkerställt samband mellan antalet upplysningar och börslista kunde hittas (Appendix 6). Däremot så upplyser företagen som är noterade på Small Cap mest om denna post jämfört med goodwill. Detta skulle kunna bero på att företagen som är noterade på Small Cap oftare identifierar immateriella tillgångar vid rörelseförvärv.

Enligt tidigare studier fanns det också ett samband mellan nedskrivningar av uppskjuten skattefordran samt goodwill.⁶² Även här finns det inget statistiskt säkerställt samband mellan vilken börslista som företagen är noterade på och antalet upplysningar som görs (Appendix 7). I posten uppskjuten skattefordran upplyser företagen som är noterade på Small Cap mest frekventast, vilket kan innebära att posten utgör en mer betydande post i Small Cap bolagens balansräkning i förhållande till Mid och Large Cap bolagens.

⁶² Janzon & Svensson, 2009, s. 15-16

De andra posterna som företagen upplyser om, nämligen, varulager, fastigheter, finansiella instrument, intäktsredovisning tvister samt övriga poster har för få upplysningar för att relevanta statistiska test ska kunna göras. Eftersom ingen meningsfull analys och därmed inga slutsatser kan dras av denna information. Har inga statistiska tester gjorts utifrån dessa poster.

4.6 Var redovisas riskerna?

För att bedöma var företagen redovisar sina risker gjordes en uppdelning av detta utifrån var de kunde hittas. Antingen så redovisade företagen sina risker under en egen not där det tydligt framgick vilka upplysningar som företagen ansåg väsentligt kunde justera de redovisade beloppen, alternativt så redovisades riskerna under en not fast tillsammans med andra uppgifter i en annan rubrik, eller så var upplysningarna placerade på ett annat ställe i årsredovisningen ofta i förvaltningsberättelsen. Detta innebar att riskerna kunde indelas i tre olika grupper och fördelningen av var företagen upplyser om sina risker finns presenterade i tabell 3.

	Placering			Total
	Egen not	Tillsammans i annan not	På ett annat ställe	
Large	13	6	6	25
Börslista Mid	15	8	1	24
Small	12	10	2	24
Total	40	24	9	73

Tabell 3. Riskernas placering i årsredovisningarna.

Ett statistiskt säkerställt samband mellan var riskerna är redovisade och på vilken börslista som företagen är noterade på kunde inte hittas (Appendix 8). Däremot går det att hitta intressant information om var företagen väljer att upplysa om sina risker utifrån tabellen. Det vanligaste är att företagen väljer att upplysa om sina risker under en egen not. Detta är positivt då det ökar både begripligheten och jämförbarheten i upplysningarna mellan företagen, eftersom det blir tydligare information och enklare att hitta densamma i företagens årsredovisning.

Att företagen upplyser om sina risker under en not fast tillsammans med andra uppgifter i en annan rubrik, är också ett relativt vanligt upplysningssätt. När företagen gör upplysningar på detta sätt minskar dock tydligheten i upplysningarna då det blir svårare att hitta upplysningen.

Det är ovanligt att företagen upplyser om sina risker på ett annat ställe i årsredovisningen, men det förekommer och det är totalt nio företag som gör detta. Tydligheten ökar i förhållande till företagen som redovisar sina upplysningar i en not fast tillsammans med andra uppgifter. Detta eftersom upplysningarna inte redogörs för tillsammans med andra uppgifter. Den vanligaste placeringen att upplysa om sina risker då företagen redogör för sina upplysningar på ett annat ställe i årsredovisningen är i förvaltningsberättelsen.

5. Slutsatser

I kapitlet kommer en diskussion av slutsatserna att presenteras vilka kan dras utifrån den genomförda analysen av materialet i tidigare kapitel. Avslutningsvis presenteras även förslag till vidare studier.

5.1 Förhållandet mellan bedömningar av redovisningsprinciper och källor till osäkerhet i uppskattningar

Flera orsaker kan finnas bakom varför företagen inte gör en tydligare uppdelning mellan begreppen bedömningar av redovisningsprinciper (p. 122) och källor till osäkerhet (p. 125). En anledning kan vara att företagen inte anser att en uppdelning av begreppen är till nytta för företaget eller användarna av redovisningsinformationen; en uppdelning av begreppen tillför därmed ingen ökad information till användarna. Det kan därför till följd av detta vara så att företagen anser att redovisningen blir begripligare om de två begreppen skrivs ihop. En ytterligare förklaring kan vara att företagen inte kan särskilja begreppen åt, precis som Janzon och Svensson kommer fram till i deras rapporter.

5.2 Antal upplysningar

En viktig faktor för företag att ta hänsyn till är att varken upplysa om för många eller för få poster då detta minskar möjligheten till jämförbarhet mellan företagen. För många upplysningar riskerar att göra informationen mindre relevant för användarna, då upplysningarna tenderar att bli alltför generella. Om företagen istället upplyser om för få risker kan det få till följd att användarna inte längre får tillräckligt med information för att kunna bilda sig en uppfattning om den ekonomiska ställningen. Det handlar därför om en balansgång för företagen att inte upplysa om för många eller för få poster. En viktig del i detta är att tyngdpunkten inte bara bör läggas på hur många poster som företagen upplyser om utan snarare om vilka och hur företagen gör upplysningarna.

Med tanke på att 11 företag inte har några upplysningar om väsentliga riskposter, dvs. 15 procent av de undersökta företagen, som kan påverka de redovisade beloppen är det tydligt att företagen

antingen har svårt att ta till sig reglerna, att upplysa om väsentliga riskposter, eller så kan det vara så att företagen inte vill lämna dessa upplysningar för att utomstående intressenter inte ska kunna ta del av informationen. Det senare innebär att det finns ett principal-agent-problem mellan företagen och intressenterna, vilket leder till att transaktionskostnaderna blir högre och att aktiemarknaden därmed fungerar sämre. För dessa företag kan det därför vara bra att öka sina upplysningar, då detta skulle minska deras kapitalkostnader.

5.3 Trender, skillnader och likheter i upplysningsposter

Gällande de redovisade posterna utgör goodwill den vanligaste posten som företagen redovisar om och det kommer ifrån att den har blivit en allt viktigare och större tillgång i företagen. Detta genom att företagets köpeskillning från rörelseförvärv utgörs till en stor del av goodwill. I likhet med goodwill så har andra immateriella tillgångar ökat sin betydelse i balansräkningen genom de växande rörelseförvärven där köpeskillningen ska fördelas på fler immateriella tillgångar. Detta är en av anledning bakom att var fjärde företag upplyser om risker gällande andra immateriella tillgångar. En annan anledning kan vara de risker som uppkommer när företagen balansera utgifter vid utvecklingen av immateriella tillgångar.

Anledningen till förekomsten av posten pensioner är sannolikt av allmän karaktär. Det är givetvis svårt att bestämma den framtida inflationen, löneökningen och diskonteringsräntan för företagen så att en förändrad utveckling därför kan leda till att väsentliga justeringar av de redovisningsbara beloppen är nödvändiga.

Precis som i tidigare studier kan slutsatser om varför företagen anger nedskrivningar av uppskjuten skattefordran som en vanlig upplysningspost bero på den oro avseende var världskonjunkturen är på väg att utveckla sig. Detta eftersom att nedskrivningar av uppskjutna skattefordringar är konjunkturkänsligt, då uppskjutna skattefordringar endast får användas mot framtida skattepliktiga överskott.

Att relativt många företag gör upplysningar om posten avsättningar kan bero på att en avsättning baserar sig på framtida antagande hur ett visst utfall ska sluta. Det kan därför finnas många olika

osäkerheter i upplysningarna som kan justera de redovisade beloppen. Detta innebär att det framtida utbetalda beloppet kan skilja sig åt, vilket där av leder till att många företag lämnar upplysningar om denna post.

Skillnader gällande förekomstfrekvenserna mellan Stockholmsbörsens tre börslister har visats sig vara att bolagen på Large Cap-listan i större utsträckning redovisar poster, undantaget goodwill, än bolag på de andra två listorna. En förklaring till att samtliga företag i stor utsträckning anger upplysningsposten goodwill, som en risk, är sannolikt beroende på att värdet utgör en relativt stor bokföringspost, vilket därmed kan få en stor betydelse vid en förändring av värdet. Anledningen till att posten pensioner är avsevärt större bland Large Cap-bolagen kan bero på att antalet anställda är påtagligt större vilket innebär att det är en större post där en framtida justering av något antagande kan komma att väsentligt påverka de redovisningsbara beloppen. Gällande den allmänt högre frekvensen av poster i de finansiella rapporterna hos Large Cap-bolagen beror sannolikt även på större resurser och att redovisningen spelar en viktigare roll.

5.4 Trender, skillnader och likheter i placering av upplysningar

Utöver IFRS regler kan anledningen till att de flesta företag upplyser om riskerna (relaterade till IAS 1 p. 122 och p. 125) i en egen not vara fördelen att tydligheten ökar och att därmed informationen blir begripligare. En annan fördel är att informationen blir lättare och går snabbare att finna upplysningarna. Sammantaget leder detta till en mer rättvisande bild av företagens risker och samtidigt ökar jämförbarheten mellan företagen.

Det var även vanligt att redovisa upplysningarna i not tillsammans med andra uppgifter. Detta medför dock att det blir betydligt svårare att hitta informationen om var företagen upplyser om sina risker än om en helt egen not fanns. Tydligheten minskar också vilket leder till att begripligheten av informationen och jämförbarheten bland företagen minskar.

I de fall när informationen angetts utanför noter minskar, i likhet med när informationen är placerad i not med andra uppgifter, både tydligheten om var informationen finns vilket minskar

den rättvisande bilden av företaget. Det blir även svårare att jämföra företagen mellan sig då tydligheten bland företagen minskar.

En fördel med att använda sig av samma placering när det handlar om var företagen ska informera om sina upplysningar är att det leder till ett enhetligt sätt att redovisa sina upplysningar. Det mest effektiva och enklaste sättet, för användarna att hitta upplysningarna om väsentliga risker, är när företagen redovisar riskerna i en egen not. Möjligheten ökar även för användarna att enklare kunna jämföra företagen med varandra. En rättvisande bild av företagens risker som blir enkelt att hitta leder till att företagen bör redovisa sina risker under en egen not. Om företagen inte frivilligt enligt IFRS:s principbaserade regler inför detta bör IFRS utformas på så sätt att det stipuleras att företagen ska redovisa risker som har väsentlig påverkan på de redovisade beloppen under en egen not.

5.5 Sammanfattade slutsatser

En av de mer tydliga slutsatser som kan dras utifrån studien är att en åtskillnad mellan IAS 1 p. 122 och p. 125 inte görs, dvs. merparten av bolagen skriver ihop dessa. Anledningen till detta går givetvis att resonera kring, både utifrån studiens grundbalk, såsom referensram, empiri och analys, men även ifrån ett mera allmängiltigt företagsekonomiskt perspektiv. Det saknas påtagliga incitament för att företagen på ett enhetligt och på ett tydligt vis ska framställa de undersökta beröringspunkterna i den aktuella standarden. Avvikelser från att redovisa enligt IFRS är inte förlagt med vite eller andra repressalier. Dessutom förekommer inga tydliga vinster för det enskilda bolagets egenintresse. Att försköna och utelämna risker som ska tas upp, i enlighet med IAS 1 p. 122 och p. 125, kan vara en bidragande orsak då informationen ska förmedlas till användarna. De diskuterade faktorerna kan få till följd att regleringarna, bedömningar av redovisningsprinciper och källor till osäkerhet, kan bli till en formsak i bolagens finansiella rapporter.

Samtidigt finns det ett intresse av att vara tydlig i frågan för att skapa förtroende och intresse hos aktieägare och potentiella investerare. En tydligare enhetlig tillämpning av reglerna gör att företag lättare kan jämföras och på så vis ges en möjlighet för det enskilda företaget att hävda sig

mot konkurrenter. Regleringarna, bedömningar av redovisningsprinciper (p. 122) och källor till osäkerhet (p. 125), är allmänt skrivna och i kombination med den kontinuerliga utvecklingen och uppdateringen av standarder kan detta även tänkas ge upphov till kunskapsbrister i IFRS.

5.6 Förslag till vidare forskning

Den här uppsatsen har fokuserat på att analysera olika skillnader mellan börslistorna som företagen är noterade på. Utifrån en innehållsanalys av årsredovisningar analyserades sedan företagen. En intressant vidare studie är att anlägga ett annat angreppsperspektiv på studien och istället använda ett kvalitativt perspektiv för att undersöka företagens aspekter vid lämnandet av upplysningar. Uppslag som då kan analyseras är vilka orsaker till att, förutom lagmässiga, företagen lämnar dessa upplysningar, hur företagen resonerar kring avlämnandet av upplysningarna samt vad företagen anser om desamma.

Vidare vore det intressant att undersöka detta utifrån en användares perspektiv då upplysningar i huvudsak är ämnade för dem. Det skulle här vara av intresse att undersöka vad de anser om upplysningarna som företagen gör. Ett uppslag skulle kunna vara om informationsanvändarna analyserar detta vid en framtida investering eller om upplysningarna bara är en formsak för investerarna.

6. Källförteckning

Litteratur

Artsberg, K. (2005). *Redovisningsteori, -policy och -praxis*. 2:a uppl. Malmö: Liber Ekonomi

Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber Ekonomi

Bryman, A., & Bell, E. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 1:a uppl. Malmö: Liber Ekonomi.

Eggeby, E., & Söderberg, J. *Kvantitativa metoder*. 1:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Marton, J., Lumsden, M., Lundqvist, P., Pettersson, A. K., & Rimmel, G. (2010). *IFRS - i teori och praktik*. 2:a uppl. Stockholm: Bonnier utbildning AB.

Nilsson, S. (2010). *Redovisningens normer och normbildare – En nationell och internationell översikt*. 4:e uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Sundgren S., Nilsson, H., & Nilsson S. (2009). *Internationell redovisning - teori och praxis*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Thurén, T. (2005). *Källkritik*. 2:a uppl. Stockholm: Liber

Redovisningsstandard

IFRS-volymen 2011. (2011). Stockholm: Far Akademi AB.

Artiklar

Alexander, D., & Jermakowicz, E. (2006). A true and fair view of the principles/rules debate. *Abacus*, 42, (2), 132-164

Beretta, S., & Bozzolan, S. (2004) A framework for the analysis of firm risk communication, *The International Journal of Accounting*, 39, (3), 265-288

Gauffin, B., & Nilsson S-A. (2011) Fördjupning: Rörelsförvärv enligt IFRS 3, sjätte året – goodwill växer och frodas, *Balans*, 11, 1-44

Leuz, C., & Verrecchia, R.E. (2000), The economic consequence of increased disclosure, *Journal of Accounting Research*, 38, 1-61

Linsley, P.M., & Shrivess P.J. (2006). Risk reporting: A study of risk disclosures in the annual reports of UK companies. *The British Accounting Review*, 38, 387–404.

Penno, M. (1985). Informational Issues in the Financial Reporting Process. *Journal of Accounting Research*, 23, (1), 240-255

Oxelheim, L. (2006). Ingen indikation på ökad transparens. *Balans*, 4, 36-39

Offentligt tryck

SOU 2003:71 *Internationell redovisning i svenska företag*.

Övriga dokument

IFRS: An overview. (2010) KPMG IFRG Limited

Janzon, C., & Svensson, D. (2008). *Finansiell rapportering – En genomgång av svenska börsbolags årsredovisningar 2007 upprättade enligt IFRS*. Öhrlings PricewaterhouseCoopers

Janzon, C., & Svensson, D. (2009). *Finansiell rapportering – En genomgång av svenska börsbolags årsredovisningar 2008 upprättade enligt IFRS*. PricewaterhouseCoopers

Årsredovisningar

Ratos, årsredovisning 2010, Hämtad 2012-01-02, från www.ratos.se

Uniflex, årsredovisning 2010, Hämtad 2012-01-02, från www.uniflex.se

7. Appendix

Appendix 1 Lista/Delat

Crosstab

Count

		Delat		Total
		Nej	Ja	
Lista	Large	19	6	25
	Mid	21	3	24
	Small	22	2	24
Total		62	11	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,533 ^a	2	,282
Likelihood Ratio	2,482	2	,289
Linear-by-Linear Association	2,331	1	,127
N of Valid Cases	73		

a. 3 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,62.

Appendix 2 Lista/Antal redovisade poster

Crosstab

Count

		Antal redovisade poster						
		0	1	2	3	4	5	6
Lista	Large	2	2	5	4	8	1	2
	Mid	3	6	5	7	2	1	0
	Small	6	1	8	8	1	0	0
Total		11	9	18	19	11	2	2

Crosstab

Count

		Antal redovisade poster	Total
		7	
Lista	Large	1	25
	Mid	0	24
	Small	0	24
Total		1	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,064 ^a	14	,045
Likelihood Ratio	24,845	14	,036
Linear-by-Linear Association	8,705	1	,003
N of Valid Cases	73		

a. 18 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,33.

Appendix 3 Lista/Goodwill

Crosstab

Count

		Goodwill		Total
		Nej	Ja	
Lista	Large	6	19	25
	Mid	10	14	24
	Small	11	13	24
Total		27	46	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,841 ^a	2	,242
Likelihood Ratio	2,937	2	,230
Linear-by-Linear Association	2,491	1	,114
N of Valid Cases	73		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,88.

Appendix 4 Lista/Pensioner

Crosstab

Count

		Pensioner		Total
		Nej	Ja	
Lista	Large	9	16	25
	Mid	19	5	24
	Small	21	3	24
Total		49	24	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,067 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	17,143	2	,000
Linear-by-Linear Association	14,649	1	,000
N of Valid Cases	73		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,89.

Appendix 5 Lista/Avsättningar

Crosstab

Count

		Avsättningar		Total
		Nej	Ja	
Lista	Large	14	11	25
	Mid	20	4	24
	Small	23	1	24
Total		57	16	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,929 ^a	2	,003
Likelihood Ratio	12,539	2	,002
Linear-by-Linear Association	11,255	1	,001
N of Valid Cases	73		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,26.

Appendix 6 Lista/Andra immateriella tillgångar

Crosstab

Count

		Andra immateriella tillgångar		Total
		Nej	Ja	
Lista	Large	21	4	25
	Mid	17	7	24
	Small	16	8	24
Total		54	19	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,094 ^a	2	,351
Likelihood Ratio	2,197	2	,333
Linear-by-Linear Association	1,898	1	,168
N of Valid Cases	73		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,25.

Appendix 7 Lista/Uppskjuten skatt

Crosstab

Count

		Uppskjuten skatt		Total
		Nej	Ja	
Lista	Large	13	12	25
	Mid	16	8	24
	Small	10	14	24
Total		39	34	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,045 ^a	2	,218
Likelihood Ratio	3,085	2	,214
Linear-by-Linear Association	,492	1	,483
N of Valid Cases	73		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11,18.

Appendix 8 Lista/Placering

Crosstab

Count

		Placering			Total
		Not	Tillsammans i annan not	På annat ställe	
Lista	Large	13	6	6	25
	Mid	15	8	1	24
	Small	12	10	2	24
Total		40	24	9	73

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,931 ^a	4	,204
Likelihood Ratio	5,829	4	,212
Linear-by-Linear Association	,481	1	,488
N of Valid Cases	73		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,96.